

Öğretmen Adaylarının Üniversite Hocası Hakkındaki Metaforları ve Bir Değerlendirme Aracı Olarak Metafor

Preservice Teachers' Metaphors about University Teacher and Metaphor as an Evaluation Tool

Hasan Said TORTOP

ÖZ

Bu çalışmanın amacı eğitim fakültesindeki öğretmen adaylarının üniversite hocaları hakkındaki metaforlarını ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'deki üç eğitim fakültesinde 2011-2012 öğretim yılında öğrenim gören 347 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının "Üniversite hocası ... gibidir, çünkü ..." cümlesini tamamlamalarıyla veriler elde edilmiştir. Verilerin analizinde nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma sonunda, *Üniversite Hocası* hakkında 16 kategoride, 183 farklı metafor belirlenmiştir. En fazla metafor üretilen kategoriler sırasıyla; bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak üniversite hocası (42 metafor), yol buldurucu-yönlendirici olarak üniversite hocası (38 metafor), değişen-farklılaşan biri olarak üniversite hocası (24 metafor), uzaklaştırıcı-korkutucu biri olarak üniversite hocası (21 metafor), çok yönlü biri olarak üniversite hocası (17 metafor) belirlenmiştir. Ayrıca yükseköğretimde kalite artırma çalışmalarında, öğretim üyelerinin performanslarının belirlenmesinde metaforlar bir değerlendirme aracı olarak kullanılabilir.

Anahtar Sözcükler: Üniversite hocası, Öğretmen adayı, Metafor, Yükseköğretim

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal preservice teachers' metaphors about the lecturers at university. Study group of the research consists of 347 preservice teachers enrolled at three different education faculties in Turkey in 2011-2012 academic year. Data was obtained from the preservice teachers' completion of the sentences such as "University teacher is like ..., because ...". For analysing the data quantitative and qualitative research methods were used. As a result, 183 metaphors were determined about University teachers in 16 conceptual categories. The categories which produced metaphors most about the University teachers are as follows; university teachers as the source and passer one of the knowledge (42 metaphors), the university teacher as a guide one (38 metaphors), the university teacher as a changing one (24 metaphors), the university teacher as a scary-repelling one (21 metaphors), the university teacher as a versatile one (17 metaphors) respectively. Besides, the metaphors can be used as an evaluation tool for determining the performance of a university teacher at studies of increasing quality in higher education.

Keywords: University teacher, Preservice teacher, Metaphor, Higher education

GİRİŞ

Metaforlar, insanların belli bir olguyu başka bir olguyla görmesini sağlayan zihinsel modellerdir (Saban, 2008). Lakoff & Johnson (2005) ise metaforu, aslında bir şeyi başka bir şeyin bakış açısı ile anlamak olarak açıklamışlardır. Metaforları genelde bir söz sanatı türü olarak düşünürüz. Ancak, bundan fazlası olduğu dünyayı görme ve anlama biçimiz olduğu vurgulanmaktadır (Morgan, 1980). Dilsel benzetme olan metaforunda üç unsur göze çarpar. Bunları Saban (2004) bir örnekle şöyle açıklamaktadır.

Mesela, '*öğretmen pusula gibidir*' dediğimizde pusulanın özelliklerini öğretmene yüklenir. Böylece, bir metafor kullanmış oluruz. Bu üç unsur, benzeyen (öğretmen), benzetilen (pusula) ve benzetilene ait özelliktir (yön bulduruculuk). Bunun yanında bir metaforunda, kelimenin gerçek manasından farklı kullanılması, benzetme amaçlanması ve kelimenin asıl manasında kullanılması ortaya çıkaran bir halin bulunması gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2005).

Hasan Said TORTOP (✉)

Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Zonguldak, Türkiye
Bülent Ecevit University, Ereğli Faculty of Education, Zonguldak, Turkey
hasansaid@yahoo.com

Geliş Tarihi/Received : 02.12.2012

Kabul Tarihi/Accepted : 09.01.2013

Son zamanlarda metaforla ilgili eğitim araştırmalarına çok fazla rastlanmaktadır. Buna sebep olarak sosyal bilimlerde metaforların önemli etkilerinin olması gösterilebilir (Bredeson, 1988). Bu alanda yapılan çalışmalar; öğrenci, öğretmen, müdür ve okul gibi kavramlar hakkında metaforlar, bilgi kavramına ilişkin metaforlar, öğretme kavramı ile ilgili dört metaforun üniversite düzeyinde incelenmesi gibi çalışmalardır (Inbar,1996; Bozlk, 2002; Saban, 2004, 2008; McEwan, 2007). Açıkça görüleceği üzere, öğretmen ve öğrencilerin öğrenme, öğretme, bilgi, okul gibi kavramlara ilişkin metaforlarını konu edinen ulusal ve uluslararası literatürde birçok çalışma bulunmasına karşın, *üniversite hocası* kavramıyla ilgili araştırmaya rastlanamamıştır. Ayrıca birçok yönleriyle eğitim fakültelerinin eğitim kalitesinin tartışıldığı günümüzde bu oldukça önemli hale gelmektedir (Balci, 1999). Üniversitelerin en önemli öğelerinden biri üniversite hocalarıdır. Bu yüzden yönetimler üniversite hocalarının yeterlilikleri ve etkililikleri üzerinde önemle durmaktadırlar. Üniversite öğrencileri, üniversite hocalarının etkililiklerinin belirlenmesinde önemli bir bilgi kaynağıdır (Theall & Franklin, 2001). Üniversitelerin, öğretim yılı sonlarında öğrencilerinin hocaları hakkındaki değerlendirmelerini almaları uygulaması 1920'li yıllarda başlamıştır (Chang, 2001). Günümüzde de gelişmiş ülkelerde üniversiteler fakültelerin personel seçiminde, kendi iyileştirmelerinin sağlanmasında öğrencilerin dersler için yaptıkları değerlendirmelere önem vermektedirler (Scriven, 1995; Franklin, 2001; Kulik, 2001). Bu açıdan bakıldığında üniversite öğrencilerinin üniversite hocaları hakkındaki metaforlarının araştırılmasının oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Ayrıca metafor çalışmalarının üniversite hocalarının ve derslerinin değerlendirilmesinde araç olarak kullanılabilmesi ile ilgili literatürde çalışmalara rastlamak mümkündür (Gibbs, 1992; Kemb, 1999; Litmore, 2001). Bu çalışmalarda öğrencilerin üniversite hocaları ya da dersleri ile ilgili kullandığı "*Ders/program ... gibidir. Çünkü ...*" şeklinde benzetmeler yapmaları öğrencilerden istenmiştir. Elde edilen bu metaforlar bir dönem boyunca öğrencilerin duygularını ifade etmelerini sağlayan güçlü araçlar olarak görülmüş ve değerlendirilmiştir. Öğrenci gruplarının öğrenim dönemleri sonlarında oluşturdukları metaforlar, onların sıkıntılarını açıklamalarında oldukça önemli araçlar olarak kullanılmıştır. Örneğin, "Ormanda daha yeni ve genç ağaçlar olduklarını, yaşlı ve uzun ağaçların ise güneşi almalarına engel olduğunu ..." betimleyen öğrenciler aslında sıkıntı kaynaklarını ifade etmektedirler (Litmore, 2001). Bu şekilde gelişmiş ülkelerin yükseköğretimlerinde, üniversite hocaları ve ilişkili oldukları ders/programların etkililik ve verimlilikleriyle ilgili olarak metaforları kullanmaları, sorunların çözümünde ve gelişimin sağlanmasındaki istekliliklerinin de göstergesi sayılabilir.

İşin bir başka boyutu ise eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştiren kurum olmalarıdır. Bu kurumların öğretmen yetiştirmede önemli bir rol model oluşturan "*üniversite hocaları*" hakkında nasıl bir tanımlama ve betimleme yapmaları gerektiği ile ilgili bilgi birikimine de ihtiyaçları vardır. Bu açıdan da öğretmen adaylarının "*üniversite hocası*" hakkında geliştirdikleri metaforların araştırılması oldukça önemlidir.

Tüm bu yönleriyle bu araştırmanın alan yazındaki önemli bir boşluğa katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada,

öğretmen adaylarının "üniversite hocası" kavramına ilişkin metaforlarını belirlemek amaçlanmaktadır. Bunun yanında şu soruların cevapları da araştırılmıştır;

- Öğretmen adaylarının üniversite hocası kavramına yönelik ne gibi metaforları bulunmaktadır?
- Öğretmen adaylarının üniversite hocası kavramına yönelik metaforları kaç farklı kategoride toplanabilir?

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden *fenomenografi (olgu bilim)* kullanılmıştır. Bu yöntemde algı ve olaylar doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konur (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'deki üç eğitim fakültesinde 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır (Büyükoztürk et al., 2011). Bu üç eğitim fakültesinin Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji, Okul Öncesi, Zihinsel Engelliler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe ve Matematik öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören 347 öğretmen adayından veriler alınmıştır.

Tablo 1'de görüldüğü üzere katılımcı öğretmen adaylarının %64,4'ü kadın; %35,5'i erkektir.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının üniversite hocası hakkındaki metaforlarını belirlemek için her bir öğretmen adayından şu cümleyi; "*Üniversite hocası ... gibidir, çünkü ...*" tamamlamaları istenmiştir. Ayrıca, öğretmen adaylarının demografik bilgileri de alınmıştır. Elde edilen bu cümleler araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır.

Tablo 1: Katılımcı Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri

	f	%	
Cinsiyet	Erkek	129	35,5
	Kadın	218	64,4
Bölüm	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	46	13,2
	Türkçe Öğretmenliği	45	12,9
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	43	12,3
	Matematik Öğretmenliği	46	13,2
	Okul Öncesi Öğretmenliği	40	11,5
	Fen ve Teknoloji Öğretmenliği	67	19,3
	Sınıf Öğretmenliği	63	14,1
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	39	11,2
Toplam	347	100,0	

Verilerin Analizi

Araştırmaya, Türkiye'deki üç farklı üniversitenin eğitim fakülte-lerinin Sosyal Bilimler, Sınıf, Fen ve Teknoloji, Okul Öncesi, Matematik, Zihinsel Engelliler, Türkçe ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 347 öğretmen aday katılmıştır. Birinci aşamada, öğretmen adaylarının "Üniversite Hocası" hakkında oluşturdukları metaforlar iki araştırmacı tarafından incelenmiştir. Bir metafor olmayan, birden fazla metafor üretilen, kullanılan metafor ile açıklama cümlesi uyuşmayan ve boş verilen çalışma kağıtları (122 adet) araştırmadan çıkarılmak üzere işaretlenmiştir. Ardından metaforları içeren kağıtlar numaralandırılarak listeleştirilmiştir. İkinci aşamada ise üretilen metaforların benzer özellikte olanları (metafora konu ve atfedilen düşünce) gruplandırılmıştır. Üçüncü aşamada ise bu gruplara ayrılan metaforlar, iki araştırmacı tarafından isimlendirilerek kategorize edilmiştir. Bu işlem yapılırken uzmanların uzlaşmasına önem verilmiştir. Dördüncü aşamada üretilen ve kategorize edilen metaforlar öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre tabloleştirilmiştir. Metafor kategorileri ayrıca öğretmen adayları tarafından metaforla ilgili örneklemeler yapılarak gösterilmiştir.

Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği ile İlgili Önlemler

Araştırmada detaylı anket kayıtlarının alınması, araştırma ekibi tarafından doğru ve kapsamlı bilgi alınması, araştırma raporlaştırılırken katılımcılardan alıntılarının yapılması ve alıntılarının eklemeye yapılmadan olduğu gibi verilmesi araştırmanın geçerliliğini artırıcı önlemler olarak görülebilir (Yıldırım ve Şimşek; 2005). Araştırmanın güvenilirliği ile ilgili olarak ise elde edilen metaforların belirlenen kavramsal kategorileri temsil edip etmemesi açısından iki uzman görüşüne başvurulmuş, uzmanların ve araştırmacıların değerlendirmeleri görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenmiştir (Miles & Huberman, 1994). Buradan %92 düzeyinde bir uzlaşma (güvenirlilik) sağlandığı belirlenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde katılımcı öğretmen adaylarının "Üniversite Hocası" kavramına yönelik oluşturdukları metaforlar tablolar halinde verilmiştir. Oluşturulan metaforlara ilişkin cümlelerden alıntılar da yapılmıştır.

Katılımcı öğretmen adaylarının oluşturdukları metaforlar on altı kategoride toplanmıştır (Bkz. Tablo 2).

Kategori 1: Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak üniversite hocası

Bu kategoride 43 tane metaforun olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarına göre üniversite hocası bilginin kaynağıdır. Ayrıca bu bilgisini başkalarına aktarır.

- ❖ Üniversite hocası *teknoloji* gibidir. Çünkü her seferinde bizi yenilikle karşılar (ÖA.15).
- ❖ Üniversite hocası *ansiklopedi* gibidir. Çünkü her konuda bilgisi vardır (ÖA.174).

Kategori 2: Çok yönlü biri olarak üniversite hocası

Bu kategoride 17 adet metaforun olduğu görülmektedir. Öğretmen adayları üniversite hocasının farklı disiplinlerle ilgili bilgiyi barındıran kişiler olduğu vurgulamışlardır.

- ❖ Üniversite hocası *toprak* gibidir. Çünkü nasıl toprak içinde birçok şeyi bulduruyorsa hocalarda bir o kadar bilgi bulduruyorlar (ÖA.51).

- ❖ Üniversite hocası *mevsim* gibidir. Çünkü her seferinde bize yeni bir bilgi dönemi sunar (ÖA.32).

Kategori 3: Dinlendirici-iyileştirici olarak üniversite hocası

Bu kategoride 11 adet metaforun olduğu görülmektedir. Öğretmen adayları üniversite hocasını dinlendirici ve iyileştirici olarak görmekteyler.

- ❖ Üniversite hocası *su yatağı* gibidir. Çünkü yatak yerinde durur, oradan sürekli değişik akımlarda tonlarca şiddette su gelir geçer (ÖA.92).
- ❖ Üniversite hocası *arkadaş* gibidir. Çünkü gerek bilgileriyle gerek yardım ve destekleriyle her zaman yanımızda olur (ÖA.116).

Kategori 4: Üzerine yükümlülük almayan biri olarak üniversite hocası

Bu kategoride 5 adet metafor olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlarda öğretmen adayları, üniversite hocalarını sorumluluktan kaçan bireyler olarak algılamaktadırlar.

- ❖ Üniversite hocası *kurnaz tilki* gibidir. Çünkü hiç ders anlatmaz hep bize anlatır. Maaşı da tek başına yer (ÖA.36).
- ❖ Üniversite hocası *kaplumbağa* gibidir. Çünkü hocam bir şey sorabilir miyim deyince işim var deyip gidiyor. Kaplumbağa birini görünce kafasını nasıl sokuyorsa öyle (ÖA.53).

Kategori 5: Yetiştirici olarak üniversite hocası

Bu kategoride 12 adet metafor olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlarda öğretmen adayları, üniversite hocalarını yetiştirici, olgunlaştırıcı olarak algılamaktadırlar.

- ❖ Üniversite hocası *güneş ışığı* gibidir. Çünkü insanları olgun hale getirir (ÖA.27).
- ❖ Üniversite hocası *heykeltraş* gibidir. Çünkü öğrencilere şekil verir (ÖA.140).

Kategori 6: Değişen-farklılaşan biri olarak üniversite hocası

Bu kategoride 24 adet metafor olduğu görülmektedir. Bu kategoride, öğretmen adayları üniversite hocasını ortamına yerine ve zamanına göre değişen farklılaşan sabit özellikler göstermeyen çok farklı kişiliklere sahip olduklarını vurgulamışlardır.

- ❖ Üniversite hocası *bukalemun* gibidir. Çünkü her sınıfta farklı bir kıyafet bürünürler (ÖA.137).
- ❖ Üniversite hocası *bebek* gibidir. Çünkü nasıl bebeğin ne zaman ağlayıp güleceği belli değilse, hocasında ne zaman kızıp seveceği belli olmuyor (ÖA.65).

Kategori 7: Araştırmacı-sorgulayıcı olarak üniversite hocası

Bu kategoride 6 tane metafor olduğu görülmektedir. Bu kategoride öğretmen adayları üniversite hocasını, araştırmacı,

keşfedici, gözlemleyen, sorgulayan, sürekli yeni bilgiler bulmak için çabalayan bireyler olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir.

- ❖ Üniversite hocası gezgin gibidir. Çünkü sürekli yeni bilgiler bulmak için araştırmalar yapar (ÖA.68)
- ❖ Üniversite hocası *kaşif* gibidir. Çünkü her şeyi araştırır, keşfetmeye çalışır (ÖA.117).

Kategori 8: *Yerine göre ihtiyaç duyulan* olarak üniversite hocası

Bu kategoride toplam 12 tane metafor olduğu görülmektedir.

- ❖ Üniversite hocası *karalama kağıdı* gibidir. Çünkü işin olduğu zaman kullanır çöpe atarsın (ÖA.123)
- ❖ Üniversite hocası *defter* gibidir. Çünkü karalayıp hırpalasan da sınav zamanı değer kazanır (ÖA.171)

Kategori 9: *Görünenden daha azını barındıran* olarak üniversite hocası

Bu kategoride toplam 7 tane metafor olduğu görülmektedir. Bu kategoriye göre üniversite hocası görüldüğünden daha azını barındıran kişidir. Yani sanıldığı gibi çok şey bilen, alanında yetkin kişiler gibi görünmelerine rağmen aslında öyle olmadıkları şeklinde algılarının olduğunu vurgulamaktadırlar.

- ❖ Üniversite hocası boşa çırpınan *kuş* gibidir. Çünkü zaten belirli bir temelleri olan öğrenciye o temelleri öğretmek yerine ülke sorunlarıyla ilgilenip pratik çözümler bulmalıdır (ÖA.81).
- ❖ Üniversite hocası *robot* gibidir. Çünkü kalıplaşmış bilgileri bize veriyorlar. Kendimizi geliştirmemizi sağlamıyorlar ancak ezberle ders işliyorlar ve işletiyorlar (ÖA.76).

Kategori 10: *Tanıttıcı* olarak üniversite hocası

Bu kategoride toplam 3 adet metafor olduğu görülmektedir. Öğretmen adayları üniversite hocasını gerekli bilgi ve deneyimleri tanıttıcı bireyler olarak algılamaktadırlar. Bu kategoride toplam 7 tane metafor olduğu görülmektedir.

- ❖ Üniversite hocası *arma* gibidir. Çünkü nasıl arma hangi okula veya çalıştığımız yere bağlı olduğumuzu gösteriyorsa hocalar da bizim ileride güzel bir kimliğe sahip olmamız için olanak sağlarlar (ÖA.134).
- ❖ Üniversite hocası *nüfus cüzdanı* gibidir. Çünkü ileride başarılı bir insan olmak için nasıl bir kişiliğe sahip olmamız gerektiğini göstermek için gereklidir (ÖA.104).

Kategori 11: *Yaşam için gerekli olan* olarak üniversite hocası

Bu kategoride toplam 13 adet metafor olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarına göre üniversite hocası yaşam gerekli olan bir unsur olarak algılamaktadırlar. Buna göre üniversite hoca hayat için olmazsa olmaz bir gerekliliktir.

- ❖ Üniversite hocası *atmosfer* gibidir. Çünkü yaşamımızı devam ettirmemiz için gerekli olan bilgileri bize sunar (ÖA.37).
- ❖ Üniversite hocası *ekmek* gibidir. Çünkü temel ihtiyaçlarımızı karşılamak için gereklidir (ÖA.44).

Kategori 12: *Koruyucu-kollayıcı* olarak üniversite hocası

Öğretmen adaylarının üniversite hocasını, kötülüklerden koruyucu kollayıcı adeta kanatları altına alan bir melek gibi gördüklerini vurgulanmaktadır. Koruyucu kollayıcı olarak oluşturulan kategoride toplam 8 adet metafor olduğu görülmektedir.

- ❖ Üniversite hocası *şemsiye* gibidir. Çünkü yağmurdan korunmak için nasıl şemsiyeye sığınırız en kötü anlarımızda da onlara sığınırız (ÖA.46).
- ❖ Üniversite hocası *ebeveyn* gibidir. Çünkü öğrencilerini kendi çocuğu gibi koruyup sever (ÖA.45).

Kategori 13: *Yol buldurucu-yönlendirici* olarak üniversite hocası

Öğretmen adaylarına göre üniversite hocası yol gösteren, yönlendirici biridir. Öğrencilerine her zaman birer rehber olurlar. Bu kategoride toplam 38 adet metafor olduğu görülmektedir.

- ❖ Üniversite hocası *harita* gibidir. Çünkü öğrencilere yol gösterir (ÖA. 86).
- ❖ Üniversite hocası *kutup yıldızı* gibidir. Çünkü öğrencilere rehber olurlar (ÖA. 87).

Kategori 14: *Uzaklaştırıcı-korkutucu* olarak üniversite hocası

Öğretmen adayları, üniversite hocalarını, kendilerinden uzaklaştırıcı birisi olarak görmektedirler. Yani, öğretmen adaylarına göre üniversite hocaları sevmeyen kişiliklerdir. Bu kategoride toplam 21 adet metafor olduğu görülmektedir.

- ❖ Üniversite hocası *kaktüs* gibidir. Çünkü dokundun mu dikenleri batar, canını feci yakar (ÖA.18).
- ❖ Üniversite hocası *padişah* gibidir. Çünkü hocanın istediğini yapmazsanız düşük not alırsınız, sözleri ferman gibidir, kesinlikle itiraz edilmez (ÖA.185).

Kategori 15: *Sorgulattıcı* olarak üniversite hocası

Öğretmen adayları, üniversite hocasını sorgulattıcı olarak tanımlamışlardır. Yani öğretmen adaylarına göre üniversite hocaları, sordukları sorularına yanıt veren, onları düşündüren ve sorgulatan, ne sormak istediklerine emin olmalarını sağlayan bireylerdir. Bu kategoride toplam 4 adet metafor olduğu görülmektedir.

- ❖ Üniversite hocası *Google* gibidir. Çünkü sorduğumuz sorulara bunu mu demek istedin der (ÖA.64).
- ❖ Üniversite hoca *Kim Beş Yüz Milyar İster Yarışması* gibidir. Çünkü sürekli sorunun sonunda son kararınız mı? diye sorar (ÖA.63).

Kategori 16: *Saf ve temiz biri* olarak üniversite hocası

Öğretmen adaylarına göre üniversite hocası, saflık ve temizlik örneği olan bireylerdir. Kötülük yapmazlar ya da kötülük düşünmezler. Toplumda tüm iyi özelliklerin örneği olan kişilerdir. Bu kategoride toplam 1 adet metafor olduğu görülmektedir.

- ❖ Üniversite hocası *kar* gibidir. Çünkü saflığıyla ve beyazlığıyla temizliğin ve güzelliğin sembolüdür (ÖA.107).

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Üniversite Hocası Kavramına Yönelik Metafor Kategorileri

Kategoriler	Matematik Öğrt.	Okul öncesi Öğrt.	Türkçe Öğrt.	Sınıf Öğrt.	Zihin Engelliler Öğrt.	Din kültürü Öğrt.	Fen Öğrt.	Sosyal Öğrt.	Farklı Metafor Sayısı	Toplam Metafor Sayısı
Kategori 1: Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak üniversite hocası	Güneş, Kitap (2), Bilgisayar, Teknoloji, Bilge	Güneş, Gaz lambası	Wireless, Kitap, Ateş, Musluk, Umman, Ağaç	Yağmur, Sandık, Cep telefonu, Güneş	Şans kolyesi, Gaz lambası, Güneş, Deniz feneri, Google, Okyanus	Su pompası, Ağaç (2), Ay, Çınar ağacı, Derya	Umman, Yazar, Kitap, Güneş, Ansiklopedi (3), Google	Güneş, USB kablolu, Kütüphane (3),	27 adet	43 adet
Kategori 2: Çok yönlü biri olarak üniversite hocası	Yemek kitabı, internet	Mevsim, Gökkuşluğu, Pizza	Toprak, Market, Nehir, Hayat	Ev,	Alışveriş merkezi, Dünya, Ev	(-)	Gökkuşluğu,	Yöresel tatlı, Katalog, Gökkuşluğu,	14 adet	17 adet
Kategori 3: Dinlendirici-iyileştirici olarak üniversite hocası	(-)	Hikaye, ilaç	Arkadaş, Psikolog	Müzik, Dost, Masaj,	Su yatağı, Arkadaş	(-)	Arkadaş,	Komediyen	9 adet	11 adet
Kategori 4: Üzerine yükümlülük almıyan olarak üniversite hocası	Çakal	Kurnaz tilki	Kaplumbağa, Kedi	(-)	Sanatçı	(-)	(-)	(-)	5 adet	5 adet
Kategori 5: Yetiştirici olarak üniversite hocası	Model, Kil ustası	Güneş ışığı,	Bilge	Gitar,	(-)	(-)	Ressam, Müzisyen, Heykeltıraş, inşaat mühendisi, Çiftçi, Fabrika,	Yetiştirici	12 adet	12 adet
Kategori 6: Değişen farklılaşan biri olarak üniversite hocası	Politikacı, Rüzgar, Siyasetçi, Süzgeç, Fal, Devlet	Bilgi küpü	Bebek, Papatya fali, Hayat	Kadın, Resim	Bukalemun, Sevgili, Heykel	İklim, Dikenli gül, Matematik sorusu	Çiçek, Gül, Küstüm otu, Bukalemun, Civa	Çikolata, Güneş enerjisi	23 adet	24 adet
Kategori 7: Araştırıcı-sorgulayıcı olarak üniversite hocası	Saat	Bilgi küpü	Gezgin, Eski-yen kitap	Bilgin	Bilgin	Kaşif	(-)	(-)	6 adet	6 adet
Kategori 8: Yerine göre ihtiyaç duyulan olarak üniversite hocası	Google	(-)	(-)	Sihirli dünya, Google	Ceviz, Açılmayan Mushaf, Peçete, Sıvı sabun	Şarj aleti, Karalama kağıdı	Defter	Süpürge, Kitap	11 adet	12 adet

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Üniversite Hocası Kavramına Yönelik Metafor Kategorileri (Devam)

Kategoriler	Matematik Öğrt.	Okul öncesi Öğrt.	Türkçe Öğrt.	Sınıf Öğrt.	Zihin Engelliler Öğrt.	Din kültürü Öğrt.	Fen Öğrt.	Sosyal Öğrt.	Farklı Metafor Sayısı	Toplam Metafor Sayısı
Kategori 9: Görünenden daha azını barındıran olarak üniversite hocası		İstanbul	(-)	Boş çirpınan kuş, Robot, Boş teneke	Madeni para	Hipnoz		Balon	7 adet	7 adet
Kategori 10: Tanıtıcı-tamamlayıcı olarak üniversite hocası	(-)	(-)	(-)	Belgesel, Nüfus cüzdanı	(-)	Arma			3 adet	3 adet
Kategori 11: Yaşam kaynağı (olmazsa olmaz) olarak üniversite hocası	Yelkovan	Nefes, Su, Atmosfer, Ekmek, Hava	Saat, Su	Sebze-meyve, Bitki	(-)	Kan, Bateria	Su	(-)	11 adet	13 adet
Kategori 12: Koruyucu, kollayıcı olarak üniversite hocası	(-)	(-)	Şemsiye, Ebeveyn	Jop		Gözlük kutusu	Barınak, Ağaç	Aykkabı kutusu, Yatak örtüsü	8 adet	8 adet
Kategori 13: Yol buldurucu-yönlendirici olarak üniversite hocası	Kılavuz, "Bowling" topu, Pusula	Navigasyon aleti	Akşemseddin, Mum	Cep kitabı, Anahitar, Fener, Antrenör, Pusula (3), Güneş	Pusula, Harita (2) Gemi dümeni, Kılavuz, Deniz Feneri, Navigasyon	Harita	Hayırhah, Rehber (2), Seyahat acentası, Teknik direktör, Kutup yıldızı, Trafik Polisi, Harita, Işık, Pusula,	Kutup yıldızı, Rehber (2), Mum, Başbakan, Yönetmen	23 adet	38 adet
Kategori 14: Uzaklaştırıcı-korkutucu olarak üniversite hocası	Vampir, Kaktüs Anlaşılmayan makine	Korkuluk, Biçerdöver, Takıntılı insan	Yatır, Duman, Azrail, Silgi	Toz, Biber gazı, Şampuan, Padişah	(-)	Derya, Arı İğne, Korkuluk	Dikenli gül, Aşılması zor duvar, Padişah		20 adet	21 adet
Kategori 15: Geri dönüt veren olarak üniversite hocası	(-)	(-)	Google, Projeksiyon, Kim Beş Yüz Milyar İster Yarışması	(-)	(-)	(-)	(-)	Ayna	4 adet	4 adet
Kategori 16: Saf-temiz olarak üniversite hocası	(-)	(-)	(-)	(-)	Kar	(-)	(-)	(-)	1 adet	1 adet
Toplam metafor sayısı	26 adet	20 adet	33 adet	31 adet	31 adet	22 adet	38 adet	24 adet	183	225 adet

TARTIŞMA ve SONUÇ

Eğitim fakültesi öğrencileri bazı algılarla üniversiteye gelirler. Bu algılarında değişimler meydana gelebilir. Algılarındaki bu değişimde lisans eğitimlerinde karşılaştıkları üniversite hocaları, yaptıkları gözlemler, deneyimler etkilidir. Yaşadıkları ve karşılaştıkları durum ve olgular sayesinde yepyeni algı ve imajlar oluştururlar. Bu da tutumlarını ve mesleklerine olan bakış açılarını oluşturur (Öztürk, 2007). Bu açıdan öğretmen adaylarının üniversite hocaları hakkındaki algıları ve tutumları oldukça önemlidir. Bu algılamalarını bir takım metaforlarla ifade ederler. Birden fazla metafor bir olgu ya da kavramın ifade edilmesinde gerekli olabilir (Yob, 2003). Bu bağlamda öğretmen adaylarının "Üniversite Hocası" kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar aslında resmin tamamının ortaya konmasında oldukça önemli bir araç olarak kullanılabilir.

Araştırma sonucunda, 'Üniversite Hocası' ile ilgili öğretmen adayları tarafından oluşturulan metaforlar 16 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bunlar; bilgi kaynağı ve aktarıcısı, çok yönlü, dinlendirici-iyileştirici, üzerine yükümlülük almayan, yetiştirici, değişen farklılaşan, araştırmacı-sorgulayıcı, yerine göre ihtiyaç duyulan, görünenden daha azını barındıran, tanıtıcı, yaşam için gerekli olan, koruyucu-kollayıcı, yol buldurucu-yönlendirici, uzaklaştırıcı-korkutucu, sorgulayıcı, saf ve temiz olarak üniversite hocası şeklinde kategorilerdir. Bu bulgular "öğretmen" kavramına ilişkin metaforların ortaya konduğu araştırma bulgularıyla bazı açılardan paralellik göstermektedir (Saban, 2004; Çelikten, 2006; Clarken, 1997). Elde edilen bulgulara bakıldığında en fazla metafor üretilen kategoriler sırasıyla; bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak üniversite hocası (42 metafor), yol buldurucu-yönlendirici olarak üniversite hocası (38 metafor), değişen-farklılaşan biri olarak üniversite hocası (24 metafor), uzaklaştırıcı-korkutucu olarak üniversite hocası (21 metafor), çok yönlü biri olarak üniversite hocası (17 metafor) şeklindedir. Araştırma sonucunda, eğitim fakültelerinde görev yapan üniversite hocalarının, öğretmen adayları tarafından bilgi kaynağı, yol gösterici-rehber, çok yönlü olarak algılanmasının (yüksek oranda) oldukça olumlu olduğu düşünülebilir. Ancak, üniversite hocası hakkında üretilen metaforlardan değişen-farklılaşan ve uzaklaştırıcı-korkutucu biri olarak üniversite hocası metaforunun da yüksek sayıda oluşturulduğu görülmektedir. İleride öğretmenlik mesleğini yapacak öğretmen adaylarının üniversitede hocalarını değişen-farklılaşan ve uzaklaştırıcı-korkutucu olarak algılamaları durumu, hocalarını rol model alabilme durumu sebebiyle oldukça kaygı vericidir. Şu an öğretmen olan kişiler öğrenciliklerinde öğretmenleri ile birlikte birçok deneyim yaşamışlardır. Bu yıllarda öğretmen olgusuna ilişkin birçok imaj, metafor geliştirmişlerdir. Bu yüzden, öğretmen olduklarında ise olaylara, eğitime ve öğrencilerine kendi perspektiflerinden baktıklarında oluşan belirsizlik ve karışıklık içerisinde hocalarlar (Çelikten, 2006). Bu durumun en can alıcı dönemi aslında öğretmen adaylarının yetiştiği lisans dönemidir. Kendilerine öğretmenlik mesleği ile ilgili alan bilgisini ve pedagojik formasyonu veren üniversite hocalarının öğretmen adaylarının gözündeki imajları ve oluşturdukları metaforlar bu açıdan oldukça önemlidir.

Araştırmada öğretmen adaylarının üniversite hocalarını nasıl algıladıkları ile ilgili ipuçları elde edilmiştir. Bu metaforların, 'Üniversite Hocası' algısının çok önemli olduğu eğitim fakülteleri için bir değerlendirme ve reyting aracı olarak kullanılması da söz konusu olabilir. Üniversite öğrencilerinin ürettiği metaforlar yoluyla, öğretim programları ve uygulayıcıları hakkında değerlendirmelerin yapılabileceğini belirten araştırmalara literatürde rastlanmaktadır (Bredesen, 1988; Kemp, 1999; Franklin, 2001; Litmore, 2001). Kurumların yeni yaklaşımlarla yönetilmesi ve işletilmesinin oldukça önemli olduğu günümüzde, çok hassas ve önemli bir misyonu olan eğitim kurumlarının bu olgudan kaçması mümkün değildir. Bu açıdan kurumun işleyişinde rol alanlara ilişkin metaforlar kadar kurum kültürüne ilişkin metaforlar da önemlidir (Çelikten, 2006). Kurumsal değerlendirmede önemli işaretçiler olan metaforların eğitim fakültesi gibi önemli kurumların gelişmesi ve iyileştirilmesinde kullanılması önerilebilir. Eğitimciler hakkında oluşturulan metaforların, eğitimcilerin uyguladıkları eğitim yaklaşımlarına güçlü etkisinin olduğunu doğrulayan çok az çalışma bulunmaktadır. Ancak eğitimciler hakkındaki bazı metaforların öğrenimi sınırladığı da görülmektedir (McEwan, 2007). İleride öğretmen adayları tarafından üniversite hocası, eğitim programı gibi olgular hakkından oluşturulan metaforların eğitim kalitesine etkisi ile ilgili araştırmalar yapılabilir.

Eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştirme sürecinde üniversite hocaları, öğretmen adayları gözünde bir model rolü de üstlenmektedir. Bu açıdan eğitim fakültelerindeki üniversite hocaları hakkında öğretmen adaylarının oluşturdukları metaforların değişiminin izlenmesi ve olumsuz olanların düzeltilmesi ile ilgili çalışmaların yapılması öğretmen yetiştirme kalitesinin artırılması açısından oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- Balci, A. (1999). *Metaphorical images of school: School perceptions of students, teachers and parents from four selected schools*. Doktora tezi. ODTÜ, Ankara.
- Bozlk, M. (2002). The college student as learner: Insight gained through metaphor analysis. *College Student Journal*, 36, 142-151.
- Bredesen, P. (1988). Perspectives on schools: Metaphors and management in education. *The Journal of Educational Administration*, 26(3), 293-309.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., K., Akgün, Ö., E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, PegemA yayıncılık, 8. baskı, Ankara.
- Chang, T.S. (2001). *The effect of system administration on faculty attitudes toward student ratings*. Hualien, Taiwan: National Hualien Teachers College.
- Clarken, R. H. (1997). Five Metaphors for Educators. *Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association*, Chicago, March 24-28.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21(2), 269-283.

- Franklin, J. (2001). Interpreting the numbers: Using a narrative to help others read student evaluations of your teaching accurately. In K. G. Lewis (Ed.), *Techniques and strategies for interpreting student evaluations. New Directions for Teaching and Learning*, 87, 85-99. San Francisco, Ca: Jossey-Bass.
- Inbar, D. (1996). The free educational prison: Metaphors and images. *Educational Research*, 38 (1), 77–92.
- Kemp, E. (1999): Metaphor as a tool for evaluation, *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 24(1), 81-89.
- Kulik, J., A. (2001). Student ratings: Validity, Utility, and controversy. In M. Theall, P. C. Abrami, & L.A. Mets (Eds.), *The student ratings debate: Are they valid? how can we best use them? New directions for Institutional Research*, 109, 9-25. San Francisco, Ca: Jossey-Bass.
- Kumral, O. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğretim Elemanlarının Davranışlarına Yönelik Algıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.25, 92-102.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil* (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma.
- Littlemore J. (2001). The use of metaphor in university lectures and the problems that it causes for overseas students. *Teaching in Higher Education*, 6(3), 333-349.
- McEwan, A.E. (2007). Do Metaphors Matter in Higher Education?. *Journal of College & Character*. 8(2), 1-8.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks,CA: Sage.
- Morgan, G. (1980). Paradigms, metaphors, and puzzle solving in organizational analysis. *Administrative Science Quarterly*, 25, 606-622.
- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının 'coğrafya' kavramına yönelik metafor durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 55-69
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "Öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Scriven, M. (1995). Student ratings offer useful input to teacher evaluations. *Practical Assessment, Research and Evaluation*, 4(7), 1-5.
- Theall, M. & Franklin, J. (2001). Looking for Bias in all the Wrong Places – A Search for Truth or a Witch Hunt in Student Ratings of Instruction? In *The Student Ratings Debate: Are they Valid? How Can We Best Use Them?* Theall, P., Abrami, L. and Lisa Mets (Eds.) *New Directions in Educational Research*, no. 109. San Francisco: Jossey-Bass.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yob, I. M. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.